



## Miron Pompiliu- prietenul lui Eminescu

Ing. Nicolae IOSUB

Miron Pompiliu (Moise Popoviciu, n. 20 iunie 1848, Ștei, comitatul Bihor, d. 20 noiembrie 1897, Iași) a fost profesor, scriitor și un important folclorist român. Se trăgea dintr-o familie de preoți, din părinții Nicolae Popoviciu și mama Ana Popa, fiind cel mai mic dintre cei trei copii ai familiei sale.

A urmat școala primară în satul natal, apoi a urmat cursurile școlii germane din Băița, iar cursurile liceale le-a urmat la Beiuș și Oradea. Bacalaureatul l-a luat la Beiuș în 1866, cu *prima cum eminentia*. După bacalaureat s-a înscris la Facultatea de drept din Pesta. În anul 1867 este ales membru de onoare al Societății de lectură din Oradea pentru merite publicistice deosebite.

Fiind student, debutează în revista *Familia*, pe 25 iunie 1866 (în același an cu Eminescu), condusă de Iosif Vulcan, cu poezia „*Ecouri și suspine*”, debut ce face să fie prezentat de redactor cu următoarele cuvinte: „**Atragem atențiunea on. public asupra acestui talent frumos, care pășește întâia oară în publicitate**”. În 1866 mai publică poeziile: *Rămas bun de la Crișana* și *Din oraș*, cu primele impresii din Budapesta, unde venise ca student.

În anul 1868 îl îsoțește pe Al. Candiano- Popescu, într-o călătorie prin Ardeal, ajungând la Vidra, unde trimisul lui Brătianu îl întâlnește pe Avram Iancu, pentru a se documenta în privința intențiilor revoluționare ale acestuia. Datorită acestui fapt, M. Pompiliu intră în atenția autorităților austro-ungare.

În anul 1868 este nevoit să fugă la București, deoarece a refuzat să se înroleze în armata ungară, cât și datorită faptului că devenise indezirabil regimului austro-ungar și trece în România pe Valea Oltului. Această aventură l-a inspirat în poezia sa „Ce nu pot uita”. La București se prezintă fruntașilor transilvăneni, printre care și Ion Bianu și devine student al Facultății de litere, deși la Pesta urmasese dreptul.

La București a fost membru al societății Orientul, unde-l va cunoaște pe Mihai Eminescu și redactor la *Albina Pindului*, unde publică șase poezii (Dorul armatei, Românca și pandurul, Odoarele vieții mele, Veghierea, Amorul, Dorul României) și folclor. Tot la București publică în ziarul *Perseverența*, condus de Al. Candiano-Popescu și ia legătura cu Hașdeu, ce scotea publicația „*Traian*”.

Din anul 1870 se mută la Iași, la sfatul lui Mihai Eminescu, unde devine licențiat al Facultății de Litere, în anul 1873, iar apoi a fost timp de doi ani secretar al Universității de unde a fost destituit la 1 martie 1876, ca urmare a înlocuirii lui Titu Maiorescu din funcția de ministru al Instrucțiunii Publice și al Culturii. Este numit profesor la Școala Centrală de Fete, unde va fi iubit și respectat de eleve, așa cum spune Maria Bănulescu, cu care a avut o relație, descrisă de aceasta în volumul „*Dragoste-Destin*”. Referindu-se la orele lui M. Pompiliu, Bănulescu scrie: „Toată clasa îl adora. Era o liniște religioasă la ora lui. Explica așa de frumos!” În cele din urmă aceasta se căsătorește cu doctorul Gavrilescu.

Au rămas de la Maria Bănulescu versurile dedicate lui Miron Pompiliu:

„Cântă, cântă înainte,  
Lasă-ți sufletul să zboare  
Într-a vremii ceasuri sfinte  
Către lumi nemuritoare”.

Elevele de la Școala Centrală, citeau și poeziile lui Mihai Eminescu și, tot Bănulescu, scrie o poezie - Poetul M. Eminescu- publicată în *Mișcarea din Iași* din 24 octombrie 1925, în care exclamă:

„Ah! Unde ești poete, să-ți spun adevărul!  
Că tu cu-a tale versuri ești tainic adoratu!”

În toamna anului 1874 Miron Pompiliu împarte aceeași odaie cu Mihai Eminescu și Ioan Slavici, la Școala Normală *Trei Ierarhi*, condusă la acea vreme de Samson Bodnărescu și împreună cu cei trei prieteni frecventează saloanele Veronicăi Micle și Matildei Cugler. Slavici consemnează în *Amintiri*: „Serile le petreceam adeseori cu Miron Pompiliu și cu Samson Bodnărescu făcând lectură ori discuțiuni literare la Doamna Burlă, azi Doamna Poni, câteodată, de tot rar, la Doamna Micle, pe care Eminescu o știa încă din timpul petrecut la Viena” (*Amintiri*, București, 1924, p. 23).

La a zecea aniversare a „*Convorbirilor Literare*”, Mihai Eminescu compune, împreună cu Miron Pompiliu „*Cântec Caracudesc*”, o glumă versificată, la adresa Junimii și junimiștilor:

Cântec Caracudesc



Era odat' - abia-i un an,  
Când Tit era puternic,  
Și Vau, Vau, Vau, cel șarlatan  
Era smerit, cucernic.  
Dar, ah! acum sârmanul Tit  
La Văcărești el e menit,  
O jerum, jerum, jerum,  
O quae mutatio rerum!

Referirea la Maiorescu și închisoarea Văcărești, ne indică faptul că poezia a fost scrisă în 1876, când conservatorii pierd guvernarea și toți junimiștii sunt destituiți. Maiorescu va fi acuzat că a cheltuit banii statului cu Slavici și Eminescu, cărora le aprobase câte o bursă de studii.

Mai mulți biografi se opresc asupra prieteniei dintre Eminescu și Miron Pompiliu. C. Săteanu, spre exemplu, în Figuri din „Junimea”, scrie: „Cunoștințele sale vaste, romantismul său specific și toată cultura ființei sale, l-a apropiat tot mai mult de Eminescu cu al cărui suflet se înrudia. Poetul l-a iubit și el, s-ar putea spune în aceeași măsură în care a iubit pe Creangă, pentru că găsisese și întrânsul o nemărginită dragoste de popor și de trecutul istoric. (...) Cu drag și interes asculta Eminescu cântecele și baladele populare spuse de Pompiliu, care dese ori îi vorbea despre estetica originală a acestei literaturi populare” (C. Săteanu- Figuri de la Junimea, București, 1931, p. 280-281).

Alte afirmații vin de la Ion Paul, consemnate de Const. Pavel, în „Miron Pompiliu 1847-1897. Viața și oprea lui”: „Îmi vorbea cu ochi înlăcrimați de admirația și solitudinea de prieten, frate și adevărat părinte, pe care o avea Miron Pompiliu pentru Eminescu. Ani de zile au locuit împreună la Iași și de aici se explică contribuțiunile bihoreanului nostru la forma cântecelor lui Eminescu. (...)”.

Mihai Eminescu a cunoscut creația populară din Transilvania de la Miron Pompiliu și de la Ioniță Scipione- Bădescu, care au cules folclor de pe meleagurile lor natale.

La începutul carierei publicistice a purtat numele tatălui, dar mai apoi l-a schimbat în Moise Pompiliu și mai târziu în Miron Pompiliu. Din anul 1869 devine unul dintre cei mai activi și mai statornici membrii ai Junimii din Iași, prezent la ședințele săptămânale, la prelecțiunile populare și în paginile Convorbirilor literare. A tradus din Goethe, Schiller, Uhland, Heine, Lenau, Lamartine ș.a.

În anul 1895 se căsătorește cu profesoara Gheorghiu, proprietara unui pension de fete din Ploiești, dar va divorța în scurt timp din cauza neînțelegerilor, poetul suferind de o boală psihică. Ajunge să vină la Botoșani, la sora lui Eminescu, Harieta, care-i aplică un tratament empiric pentru boala sa psihică.

Pe la 1888 – amintește și Harietta în scrisoarea sa – Pompiliu era „foarte bolnav”. Fusese în îngrijirea doctorului Sebastian Kneipp din Iași (1821-1897), cunoscut ca „doctorul în apă” pentru tratamentul cu băi reci, spălări, dușuri și fricționări, pe care îl aplica pacienților. Însă boala de nervi care îi provoca insomniile cronice se agravase, probabil, în timp. Până în vara anului 1897, Miron Pompiliu „a fost pe deplin sănătos” – scria „Gazeta Transilvaniei” –, dar starea i s-ar fi înrăutățit în urma efortului pe care l-a făcut redactând „Cartea de citire”. „Fiind cam bolnav, luase concediu dela liceul internat de vr'o câte-va săptămâni, și (...) nefericitul profesor ședea mai mult acasă și numai din când în când eșia prin oraș”, ducând-o „într-o boală continuă, cu insomniile mari” („Gazeta Transilvaniei”, 20 noiembrie/2 decembrie 1897, p. 2).

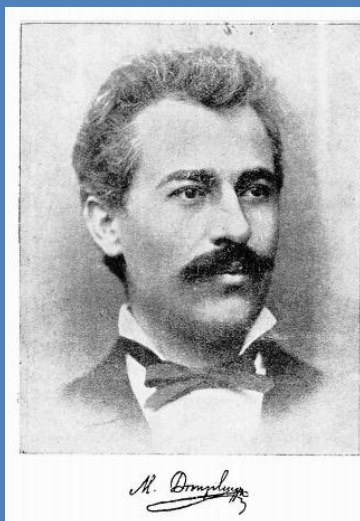
La 14 noiembrie 1897, într-un moment de depresie, se împușcă în cap, iar la câteva zile, în ciuda tuturor eforturilor depuse de doctori, încetează din viață la 20 noiembrie și este înmormântat la 2 decembrie 1897, în cimitirul Eternitatea din Iași.

În necrologul lui se spune: „Miron Pompiliu a fost suflet din sufletul Societății literare, care s'a numit «Junimea»: „S-a dus sârmanul amărât de suferințe trupești și sufletești, să-și ia eternal liniște, pe când atâtea simpatii și multe merite îl reclamau să rămână în viață și să continue a fi omul simpatic și bun, literatul distins și talentat, profesorul eminent și conștiincios, cum l-am prețuit cu toții, care l-am cunoscut” (Necrolog din Convorbiri literare, 1 decembrie 1897).

Opera literară a lui Miron Pompiliu constă în: „Antologie română pentru uzul școalelor generale, Iași, 1885; Ileana Cosânzeana, din costiță floare-i cântă, nouă împărați ascultă, basm, Cernăuți, 1886; Carte de citire, I- III, manual realizat împreună cu I. Paul, Iași, 1897; Literatura și limba populară, ediție



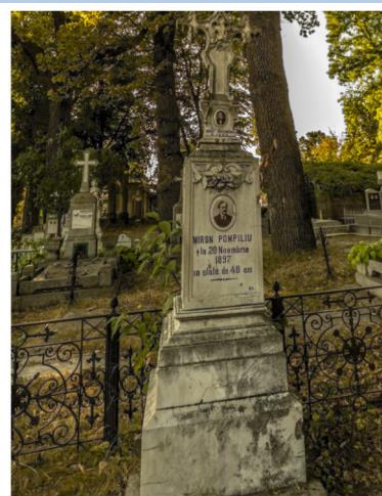
Îngrijită și studiu introductive de V. Netea, București, 1967; Poezii, ediție și prefață de Mircea popa, Oradea, 1998.



Miron Pompiliu 1848-1897



Mormântul lui M. Pompiliu



Localizare mormânt - parcele 5/1, rând 7, loc 3

C.Pavel- Miron Pompiliu

Miron Pompiliu a fost mulți ani profesor de română, apreciat și iubit de elevii săi, care a lăsat în memoria lor o amintire plăcută. E. Lovinescu, a cărui elev a fost, îl caracterizează în Memoriile sale astfel: „În bătrânelul sur, cu aparență de flăcău tomnatic, cu obraz ras aspru, cu mustața groasă lăsată pe gură, cu ușoare bucle cenușii, probabil cănite, cu glas tăragănat și împleticit, cu un puternic accent ardelenesc, subliniat de gesturi largi de mâini ce voiau să îmbrățișeze sau să binecuvinteze, nu prețuiam nici știința, nici metoda- întrucât ne dădeam seama că nu era de-ajuns să memorăm după un vechi caiet definițiile „figurilor stilistice” cu exemple cu tot, pentru a ne iniția în tainele literaturii- ci numai legenda ce începea să-l învăluie ca într-un giulgiu; ceva din beteala gloriei eminesciene se răsuca în buclele cenușii ale părului...în el continua să trăiască ceva din romantismul vechiului Iași, pe care, lacomi, îl căutam pretutindeni, în teiul pletos din Copou, în păduricile de la Școala normală, pe ulițele desfundate, în viața primitivă a micilor grădini de vară cu lăutarii tuciiurii și cu grătare sfârâitoare, viață ce, pentru noi, se confunda cu însăși poezia”.

Miron Pompiliu a fost, alături de Veronica Micle, primul epigon eminescian, influența genialului poet putându-se observa în poeziile scrise după 1869. Până la această dată M. Pompiliu a scris cea mai mare parte a poeziei sale ca, în perioada 1869- 1880, să scrie foarte puțin, neputându-se compara cu Eminescu. A fost un prieten bun a lui Eminescu, făcând parte din „caracadă”, fiind prezenți mereu la ședințele Junimii.

În perioada cât Eminescu a locuit la Iași, anii 1884- 1886, Miron Pompiliu a avut sarcină de la Maiorescu de a avea grijă de poet, ajutându-l cu banii trimiși de Junimea pentru întreținerea poetului, urmărindu-l permanent și raportând lui Maiorescu. Într-o scrisoare din 14 mai 1886, către Titu Maiorescu, M. Pompiliu roagă pe acesta de a „stăruii să i se voteze de cameră o pensiune viageră sau o recompensă națională. Dar până azi încă nu văd nici un semn că se face ceva”. Poetul era într-o perioadă cu mari lipsuri, ducând o viață nesănătoasă, făcând excese de băuturi, la îndemnul prietenilor, solicitând bani de la prieteni și necunoscuți, lăsând biblioteca deschisă și alte purtări necuviincioase. Pompiliu spune în aceeași scrisoare: „Când după boală, a venit la Iași, era melancolic, desgustat de traiu și vecinic tânguitor. Aceste însușiri îl făceau foarte simpatic. Acum, cu purtarea sa, cu apucăturile cele necuviincioase, în scurt cu toată atitudinea sa, se face pe zi ce merge mai nesuferit.

Judecând dar atât starea sa sufletească cât și lipsa mijloacelor îndestulătoare, e groază minții omenești ca să gândească în ce hal și la ce soartă poate să ajungă cu timpul.

Deci vă rog pe d-voastră cu toată stăruința să închipuiți vr-un mijloc ca să fie trimis într-un stabiliment de cură, într-un stabiliment unde să fie liber, dar privighiat de aproape de cătră medic și supus unui regim de cură potrivit cu relele de care suferă” (M. Pompiliu- Scrisoare către T. Maiorescu din 14 mai 1886, Iași, publicată în I. E. Torouțiu- Studii și documente literare, vol.IV, Junimea, București, 1933). Nu se cunoaște ca această scrisoare să fi avut ceva urmări în favoarea poetului.



Miron Pompiliu, cât și ceilalți junimiști ieșeni, își dădeau seama că Eminescu trebuia internat într-un stabiliment, unde să fie urmărit și tratat de un medic, cu un regim de viață normal, fără excese și lipsuri. Acesta nu era un ospiciu de alienați, care l-ar fi putut afecta fizic și psihic. O viață normală, regulată, fără lipsuri ar fi contribuit la însănătoșirea poetului.

Poetul și profesorul Miron Pompiliu, este cunoscut mai mult ca folklorist și prieten a lui Eminescu. În Societatea Junimea Miron Pompiliu era socotit printre talentele de frunte ale societății ieșene.

Trecând 18 ani de la incidentul din 1868, Miron Pompiliu va reveni la Ștei în 1886, să-și vadă casa părintească, dar autoritățile îl arestează și îl închid, fiind eliberat abia după două săptămâni, în urma intervenției și stăruințelor populației române din Beiuș.

Miron Pompiliu a publicat în Convorbiri literare, începând cu anul 1869, o serie de piese din colecția sa de Poezii populare de sub poalele Bihorului, între care se aflau multe doine și balade din Ardeal, printre care Drăguța înșelată și Feciorul pedepsit de maică-sa. Întreaga sa colecție de poezii populare au fost tipărite, în 1870, sub titlul Balade populare române, lucrare care l-a consacrat ca pe unul dintre cei mai avizați culegători și cercetători de poezie populară. A întocmit o "Antologie Română" pentru școlile secundare.

Miron Pompiliu a intrat în literatura română, odată cu noua generație de scriitori ca: Eminescu, Grădăraș, Samson Botnărescu, Ioniță Scipione Bădescu, Macedonski și alții, după generația de la 1848, formând noua generație romantică.

La 26 de ani de la moartea lui Miron Pompiliu (în 1923), autoritățile și cetățenii din Ștei, se achitau „de o sfântă dorință față de memoria lui Miron Pompiliu, însemnându-și casa, unde s-a născut, prin o tablă comemorativă”. S-a făcut un parastas în fața casei poetului, la care a participat întregul sat și s-a înființat biblioteca populară, donând 65 de volume (revista Vestul României, 13 iulie 1923). Căminul cultural din Ștei și o stradă poartă numele lui Miron Pompiliu.



Ștei. Casa în care s-a născut Miron Pompiliu



Bust M. Pompiliu- Școala generaă din Ștei

#### Bibliografie:

1. Mircea Popa- Miron Pompiliu- Mihai Eminescu contextual receptării - Ed. Timpul, Reșița, 1999
2. „Corpusul receptării critice a operei lui M. Eminescu”- Secolul XX, Ed. Saeculum, București, 2007
3. I. E. Torouțiu- Studii și documente literare, vol.IV, Junimea, București, 1933
4. Săteanu, C. - Figuri din Junimea, Editura Bucovina, București, 1936

**AVRAM IANCU - 200!**



Nr.2(42/februarie 2024)

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

